

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL

JULIANE KOKOTT

prezentate la 18 decembrie 2008¹

I — Introducere

1. Prezenta procedură privește interpretarea articolului 27 punctul 1 din Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”)². Obiectul acțiunii principale îl constituie recunoașterea unei hotărâri engleze care a fost pronunțată după ce pârâtul a fost exclus de la procedură din cauza neexecutării unui ordin judecătoresc. Această cauză oferă Curții prilejul de a dezvolta în continuare principiile sale referitoare la ordinea publică procedurală, elaborate mai ales în cadrul Hotărârii Krombach³.

1 — Limba originală: germana.

2 — Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32), astfel cum a fost modificată prin Convenția din 9 octombrie 1978 privind aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (JO L 304, p. 1 și – text modificat – p. 77), prin Convenția din 25 octombrie 1982 privind aderarea Republicii Elene (JO L 388, p. 1), prin Convenția din 26 mai 1989 privind aderarea Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze (JO L 285, p. 1), precum și prin Convenția din 29 noiembrie 1996 privind aderarea Republicii Austriei, a Republicii Finlanda și a Regatului Suediei (JO 1997, C 15, p. 1). A se vedea de asemenea versiunea consolidată din 26 ianuarie 1998 (JO C 27, p. 1).

3 — Hotărârea din 28 martie 2000 (C-7/98, Rec., p. I-1935).

II — Cadrul juridic

2. Articolul 25 din Convenția de la Bruxelles prevede:

„În sensul prezentei convenții, «hotărâre» înseamnă o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat contractant, indiferent de denumirea acesteia, cum ar fi decizie, sentință, ordonanță sau mandat de executare, precum și stabilirea de către un grefier a cheltuielilor de judecată.” [traducere neoficială]

3. Articolul 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles prevede că o hotărâre nu este recunoscută „dacă recunoașterea este contrară ordinii publice a statului membru solicitat.” [traducere neoficială]

III — Situația de fapt, cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare și procedura în fața Curții

4. Acțiunea principală are ca obiect recunoașterea și executarea pe teritoriul Italiei a unei hotărâri engleze, pe care Daimler Chrysler Canada Inc. (denumită în continuare „Daimler Chrysler”) și CIBC Mellon Trust Company (denumită în continuare „CIBC”) au obținut-o împotriva domnului Gambazzi.

5. În cadrul acțiunii principale, obiectul procedurii engleze a fost reprezentat de o acțiune în despăgubire introdusă de Daimler Chrysler și CIBC împotriva lui Marco Gambazzi, cetățean elvețian cu domiciliul în Lugano.

6. În temeiul informațiilor conținute în cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare și a susținerilor părților, desfășurarea acțiunii engleze se prezintă, în linii mari, după cum urmează.

7. În iulie 1996, înainte de începerea procedurii din acțiunea principală, instanța engleză a pronunțat, la cererea Daimler Chrysler și

CIBC, o interdicție de a dispune („freezing order”, denumită și „Mareva injunction”⁴) ca măsură provizorie împotriva domnului Gambazzi. În vederea asigurării executării unei hotărâri viitoare, i-a fost interzis acestuia, prin intermediul acestui „freezing order”, să dispună de bunurile sale.

8. La cererea Daimler Chrysler și CIBC, instanța engleză a pronunțat la 26 februarie 1997 o versiune modificată a „freezing order”, de data aceasta completată cu ordonanțe prin intermediul cărora domnul Gambazzi era obligat să divulge informații referitoare la anumite bunuri ale sale, precum și anumite documente care se refereau și la procedura din acțiunea principală („disclosure orders”).

9. Domnul Gambazzi nu s-a conformat, în orice caz nu în totalitate, obligațiilor impuse prin „disclosure order”. Prin urmare, instanța engleză a pronunțat, la cererea Daimler Chrysler și CIBC, o altă ordonanță („unless order”). Prin intermediul acesteia i s-a adus domnului Gambazzi la cunoștință faptul că argumentele sale în apărare nu vor fi luate în considerare în cadrul acțiunii principale și că i se va interzice să participe în continuare la proces dacă nu se va conforma, în termenul acordat, obligațiilor de divulgare a informațiilor solicitate.

4 — Instituție de drept procesual dezvoltată în practica judiciară, reglementată între timp în Rule 25.1(1) litera (f) din Civil Procedure Rules 1998: „The court may grant the following interim remedies [...] (f) an order (referred to as a «freezing injunction») – (i) restraining a party from removing from the jurisdiction assets located there; or (ii) restraining a party from dealing with any assets whether located within the jurisdiction or not”.

10. Domnul Gambazzi a introdus fără succes diferite acțiuni împotriva „freezing order”, a „disclosure order” și a „unless order”.

11. Chiar și după emiterea unui nou „unless order”, domnul Gambazzi nu a îndeplinit în întregime, în termenul acordat, obligațiile care i-au fost impuse. Instanța engleză a calificat aceasta drept „contempt of Court” și l-a exclus – așa cum a fost anunțat în „unless orders” – de la procedură („debarment”).

12. Prin urmare, în cadrul acțiunii principale, domnul Gambazzi a fost tratat ca un pârât care nu s-ar fi înfățișat. Printr-o sentință pronunțată în lipsă la 10 decembrie 1998 („default judgment”), completată printr-o ordonanță din 17 martie 1999, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, l-a obligat la plata către Daimler Chrysler și CIBC a despăgubirilor solicitate în acțiunile acestora, în sumă de 169 752 058 CAD și de 71 595 530 CAD, precum și de 129 974 770 USD.

13. Daimler Chrysler și CIBC doresc executarea în Italia a acestei sentințe. Printr-o ordonanță din 17 decembrie 2004, Corte d'appello di Milano (Curtea de Apel din Milano) (Italia), a declarat executorii hotărârea engleză și ordonanța prin care domnul Gambazzi a fost obligat la plată. Domnul Gambazzi a formulat contestație împotriva acestei ordonanțe.

14. Corte d'appello di Milano, sesizată cu acțiunea menționată, a hotărât, prin Ordonanța din 27 iunie 2007, să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Instanța din statul în care se solicită executarea poate, în temeiul clauzei de ordine publică prevăzută la articolul 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, să țină seama de faptul că instanța din statul în care s-a emis hotărârea a refuzat părții care a căzut în pretenții, care a participat la proces, prezentarea oricărei apărări, în urma adoptării unei ordonanțe de excludere («debarment») în condițiile prevăzute mai sus, sau interpretarea dispoziției menționate coroborată cu principiile care rezultă din articolul 26 și următoarele din Convenția de la Bruxelles referitoare la recunoașterea reciprocă și la executarea hotărârilor judecătorești în Comunitate împiedică instanța națională să considere contrară ordinii publice, în sensul articolului 27 punctul 1 din convenția menționată, desfășurarea unui proces civil în care o parte este împiedicată să își exercite dreptul la apărare în temeiul unei ordonanțe de excludere pronunțate de instanță ca urmare a neîndeplinirii unui ordin al acesteia?”

15. În procedura în fața Curții, au prezentat observații scrise și orale părțile din acțiunea principală, guvernul grec și cel italian,

guvernul Regatului Unit, precum și Comisia Comunităților Europene.

IV — **Aprecieri**

16. Cele două întrebări preliminare pot fi examinate împreună. Prin intermediul lor se formulează diferite aspecte legate de întrebarea dacă, prin invocarea ordinii publice, instanța statului solicitat are dreptul să refuze recunoașterea unei hotărâri civile care a fost pronunțată după excluderea pârâtului cauzată de nerespectarea unui ordin judecătoresc. În continuare, trebuie analizate, așadar, condițiile articolului 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles.

17. Este adevărat că reglementările Convenției de la Bruxelles aplicabile în prezenta cauză au fost între timp înlocuite de Regulamentul nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială⁵. Cu toate acestea, argumentele prezentate în speță își păstrează relevanța și pentru cadrul legal aplicabil în prezent, deoarece articolul 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles este identic din punctul de vedere al conținutului cu articolul 34 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, care i-a succedat.

⁵ — JO L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74.

18. Pentru început, trebuie totuși clarificat aspectul preliminar dacă hotărârea în litigiu a instanței engleze reprezintă o hotărâre care intră sub incidența Convenției de la Bruxelles. Astfel, dacă această hotărâre nu reprezintă o hotărâre în sensul articolului 25 din convenție, care, potrivit articolului 26 din convenție, trebuie recunoscută în principiu, nu se mai pune deloc întrebarea privind refuzarea excepțională a recunoașterii în conformitate cu articolul 27.

19. Este adevărat că instanța de trimitere nu a solicitat în mod expres să se efectueze o interpretare a articolului 25 din convenție, însă, în cadrul procedurii preliminare prevăzute la articolul 234 CE, este de competența Curții să ofere instanței de trimitere un răspuns util⁶. În prezenta cauză, un răspuns util implică și clarificarea acestui aspect prealabil.

A — Hotărâre în sensul articolului 25 din Convenția de la Bruxelles

20. Potrivit articolului 25 din convenție, hotărâre înseamnă o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat contractant, indiferent

⁶ — A se vedea, printre altele, Hotărârea din 28 noiembrie 2000, Roquette Frères (C-88/99, Rec., p. I-10465, punctul 18), Hotărârea din 20 mai 2003, Ravil (C-469/00, Rec., p. I-5053, punctul 27), Hotărârea din 4 mai 2006, Haug (C-286/05, Rec., p. I-4121, punctul 17), și Hotărârea din 4 octombrie 2007, Rampion și Godard, (C-429/05, Rep., p. I-8017, punctul 27), precum și Hotărârea din 13 martie 2008, Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening (C-383/06-C-385/06, Rep., p. I-1561, punctul 42).

de denumirea acesteia, cum ar fi decizie, sentință, ordonanță sau mandat de executare, precum și stabilirea de către un grefier a cheltuielilor de judecată.

21. Domnul Gambazzi consideră că sentința pronunțată de instanța engleză nu ar reprezenta o hotărâre în acest sens, tocmai pentru faptul că aceasta, din cauza excluderii sale forțate, nu a fost pronunțată în cadrul unei proceduri contradictorii.

22. Această obiecție nu poate fi însă admisă. Este adevărat că, referindu-se la măsuri provizorii, Curtea a constatat că articolul 25 din convenție necesită existența unei proceduri contradictorii. Totuși, aceasta a apreciat că era suficient ca procedura care precedă pronunțarea hotărârii să fie organizată după un model contradictoriu și să presupună, în principiu, pronunțarea unei hotărâri contradictorii⁷. În consecință, dacă hotărârea a fost pronunțată în cadrul unei astfel de proceduri organizate după un model contradictoriu, ea intră sub incidența articolului 25 din convenție chiar și atunci când, în speță, de exemplu, din cauza lipsei uneia dintre părți, procedura a avut un caracter unilateral, deoarece desfășurarea concretă a procedurii nu schimbă nimic în caracterul contradictoriu al acesteia.

23. În consecință, hotărârile pronunțate în lipsă reprezintă hotărâri în sensul articolului 25 din convenție, deoarece ele sunt pronunțate în cadrul unor proceduri care sunt organizate, în principiu, după un model contradictoriu. Faptul că hotărârile pronunțate în lipsă sunt considerate de Convenția de la Bruxelles drept hotărâri în sensul articolului 25 rezultă, în plus, și din dispoziția specială a articolului 27 punctul 2 care conține un motiv special de refuz al recunoașterii hotărârilor pronunțate în lipsă.

24. Hotărârea în litigiu a instanței engleze a luat forma unei sentințe pronunțate în lipsă într-un proces civil care, în principiu, se desfășoară conform principiului contradictorialității. Ea îndeplinește în această privință condițiile impuse de articolul 25 din convenție. Faptul că în cauza de față suntem în prezența unei situații atipice, în care neînfrățirea a fost determinată de instanță, nu duce la o recalificare deoarece, prin aceasta, nu se schimbă cu nimic caracterul procedurii care, în principiu, se desfășoară conform principiului contradictorialității. Dimpotrivă, faptul că în cauza de față neînfrățirea a fost impusă poate dobândi o semnificație doar în cadrul articolului 27 punctul 1.

25. Cu toate acestea, calificarea sentinței în litigiu drept hotărâre în sensul articolului 25 din convenție ar putea fi pusă sub semnul întrebării și dintr-un alt motiv. În doctrină,

7 — Hotărârea din 21 mai 1980, Denilauler (125/79, Rec., p. 1553, punctul 13).

există autori care, în cazul unei hotărâri engleze pronunțate în lipsă („default judgment”), exclud în totalitate o asemenea calificare⁸. Aceștia fac trimitere la faptul că, în cazul unei default judgment, instanța nu verifică sub nicio formă temeinicia acțiunii înainte de a pronunța hotărârea. Pentru a putea vorbi de o hotărâre în sensul articolului 25, este necesară însă o examinare judecătorească a temeiniciei. Drept motivare, această opinie invocă jurisprudența Curții în cauza Solo Kleinmotoren⁹.

26. În opinia noastră, din Hotărârea Solo Kleinmotoren nu rezultă însă în mod obligatoriu o astfel de concluzie. În respectiva hotărâre, Curtea stabilește, drept condiție pentru existența unei hotărâri în sensul convenției, necesitatea ca hotărârea să fie adoptată de un organ jurisdicțional al unui stat contractant, care „hotărăște din oficiu cu privire la punctele în litigiu existente între părți”¹⁰. O tranzacție care doar a fost consemnată de instanță nu îndeplinește această cerință deoarece, în esență, ea are un caracter contractual, fiind determinată, în consecință, de voința părților și nu de cea a instanței.

27. În schimb, o hotărâre pronunțată în lipsă, înainte de pronunțarea căreia instanța nu

examinează dacă argumentația reclamantului este întemeiată, are cu siguranță caracterul unei hotărâri. Faptul că hotărârea are un conținut care, drept consecință legală a neînfațșării, este determinat de concluziile reclamantului, nu înseamnă că hotărârea pronunțată în lipsă se prezintă ca o simplă activitate de consemnare a voinței unei părți. Dimpotrivă, conținutul hotărârii depinde în mod cert de voința instanței deoarece, atunci când condițiile pentru pronunțarea unei hotărâri în lipsă sunt îndeplinite, instanța nu examinează, ce-i drept, temeinicia acțiunii, însă, odată cu examinarea condițiilor cerute pentru pronunțarea unei hotărâri în lipsă, aceasta decide singură dacă pe această cale va da curs pretențiilor formulate de reclamant.

28. În plus, chiar formularea articolului 25 din convenție ne impune să adoptăm o interpretare extensivă a noțiunii de hotărâre, deoarece, potrivit acestui articol, în această categorie intră „o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat contractant, indiferent de denumirea acesteia [...]”. De aici rezultă neîndoielnic că articolul 25 acordă o importanță mai mică aspectului formal al hotărârii, cum ar fi denumirea sau modul în care aceasta a luat naștere, axându-se, în schimb, doar pe efectele ei de ordin material. Chiar și din punct de vedere sistematic, este mai plauzibil ca importanța pe care neexaminarea temeiniciei o are pentru recunoașterea și executarea în baza convenției să fie avută în vedere abia în cadrul examinării existenței unui motiv excepțional de refuz al recunoașterii, în conformitate cu articolul 27.

8 — A se vedea Wautelet, P., în Magnus, U./Mankowski, P., *Brussels I Regulation*, München, 2007, articolul 32 punctul 8, cu trimitere la Cuniberti, G., „Commentaire sur la décision de la Cour de Cassation du 17 novembre 1999”, în *Revue critique de droit international privé*, 1989 (2000), p. 786, 788 și urm.; în legătură cu opinia contrară, a se vedea Layton, A./Mercer, H. (General Editors), *European Civil Practice*, a doua ediție, Londra, 2004, vol. 1, punctul 25.005.

9 — Hotărârea din 2 iunie 1994, (C-414/92, Rec., p. I-2237).

10 — Hotărârea Solo Kleinmotoren (citată la nota de subsol 9, punctul 17).

29. În aceste condiții, o hotărâre pronunțată în lipsă și care nu a fost precedată de o examinare a temeiniciei reprezintă de asemenea o hotărâre în sensul articolului 25 din convenție, întrucât ea produce aceleași efecte de ordin material pe care le produce o hotărâre în general: reprezintă un titlu care poate dobândi autoritate de lucru judecat și are un caracter executoriu.

30. În consecință, hotărârea în litigiu trebuie considerată hotărâre în sensul articolului 25 din Convenția de la Bruxelles.

B — Ordinea publică, articolul 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles

1. Interpretarea articolului 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles

31. Articolul 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles prevede că o hotărâre nu este recunoscută dacă recunoașterea este contrară ordinii publice a statului membru solicitat.

32. Curtea, cu ocazia mai multor hotărâri, a expus caracteristicile esențiale ale activității de interpretare a rezervei ordinii publice prevăzute la articolul 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles.

33. În cadrul interpretării, Curtea pornește în primul rând de la sensul și scopul convenției. Aceasta are ca scop facilitarea, pe cât este posibil, a liberei circulații a hotărârilor, prevăzând o procedură de executare simplă și rapidă¹¹. Așadar, articolul în cauză trebuie interpretat strict în măsura în care constituie un obstacol în calea realizării unuia dintre obiectivele fundamentale ale convenției¹². În special, nu trebuie să se recurgă la clauza de ordine publică prevăzută la articolul 27 punctul 1 din convenție decât în cazuri excepționale¹³.

34. Curtea precizează cu această ocazie că, dacă statele contractante rămân, în principiu, libere să determine, în temeiul rezervei înscrise la articolul 27 punctul 1 din convenție, conform concepțiilor naționale, cerințele propriiei ordini publice, limitele acestei noțiuni se stabilesc prin interpretarea convenției¹⁴. Prin urmare, deși nu este de competența Curții să definească ordinea publică a unui stat contractant, aceasta este totuși competentă să verifice limitele în cadrul cărora instanța unui stat contractant poate recurge la această noțiune pentru a nu recunoaște o hotărâre provenită de la o instanță a unui alt stat contractant¹⁵.

11 — A se vedea, printre altele, Hotărârea Solo Kleinmotoren (citată la nota de subsol 9, punctul 20), Hotărârea din 29 aprilie 1999, Coursier (C-267/97, Rec., p. I-2543, punctul 25), și Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 19).

12 — Hotărârea Solo Kleinmotoren (citată la nota de subsol 9, punctul 20), Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 21) și Hotărârea din 11 mai 2000, Renault (C-38/98, Rec., p. I-2973, punctul 26).

13 — A se vedea Hotărârea din 4 februarie 1988, Hoffmann (145/86, Rec., p. 645, punctul 21), Hotărârea din 10 octombrie 1996, Hendrikman și Feyen (C-78/95, Rec., p. 4943, punctul 23), Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 21) și Hotărârea Renault (citată la nota de subsol 12, punctul 26).

14 — Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 22) și Hotărârea Renault (citată la nota de subsol 12, punctul 27).

15 — Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 23) și Hotărârea Renault (citată la nota de subsol 12, punctul 28).

35. O primă limită este trasată de articolele 29 și 34 alineatul (3) din convenție, care nu permit instanței din statul solicitat să refuze recunoașterea sau executarea acestei hotărâri numai pentru motivul că ar exista o divergență între norma de drept aplicată de instanța din statul de origine și cea pe care ar fi aplicat-o instanța din statul solicitat dacă aceasta ar fi fost sesizată cu litigiul. În mod similar, instanța din statul solicitat nu poate controla exactitatea aprecierilor de drept sau de fapt ale instanței din statul de origine.

36. Plecând de la această constatare, Curtea a limitat posibilitatea de invocare a clauzei de ordine publică în sensul că o utilizare a acestei rezerve este posibilă numai în ipoteza în care recunoașterea sau executarea hotărârii pronunțate într-un alt stat contractant ar intra în conflict într-un mod inacceptabil cu ordinea juridică a statului solicitat, în măsura în care aceasta ar încălca un principiu fundamental¹⁶.

37. Pentru a respecta interzicerea revizuirii pe fond a hotărârii străine, încălcarea ar trebui să constituie o nerespectare vădită a unei norme de drept considerate esențială în ordinea juridică a statului solicitat sau a unui

drept recunoscut ca fiind fundamental în această ordine juridică¹⁷.

38. În cele din urmă, din hotărârea Curții pronunțată în cauza Krombach rezultă că limitele în interiorul cărora instanța statului solicitat poate să invoce ordinea publică nu sunt depășite, în orice caz, atunci când suntem în prezența unei încălcări vădite a drepturilor fundamentale ale Comunității¹⁸.

39. Potrivit unei jurisprudențe constante, drepturile fundamentale sunt parte integrantă a principiilor fundamentale de drept, a căror respectare este asigurată de Curte. În acest scop, Curtea se inspiră din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, precum și din indicațiile oferite de instrumentele internaționale protecția drepturilor omului cu privire la care statele membre au colaborat sau la care au aderat. În acest sens, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților privind fundamentale

16 — Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 37) și Hotărârea Renault (citată la nota de subsol 12, punctul 30).

17 — Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 37) și Hotărârea Renault (citată la nota de subsol 12, punctul 30). Cerința privind caracterul vădit al încălcării a fost adoptată în formularea Regulamentului nr. 44/2001 (citată la nota de subsol 5), al cărui articol 34 punctul 1 prevede că o hotărâre nu este recunoscută „dacă recunoașterea este vădit contrară ordinii publice a statului membru solicitat”. A se vedea de asemenea, în legătură cu interpretarea articolului 26 din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență (JO L 160, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 143), Hotărârea din 2 mai 2006, Eurofood IFSC (C-341/04, Rec., p. I-3813, punctul 63).

18 — Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 40); a se vedea de asemenea Hotărârea Eurofood IFSC (citată la nota de subsol 17, punctul 65 și urm.).

(CEDO), semnată la Roma la 4 noiembrie 1950¹⁹, are o semnificație specială.

40. Întrucât drepturile fundamentale aparțin, așadar, principiilor fundamentale de drept, o instanță este îndreptățită să refuze recunoașterea unei hotărâri prin adoptarea căreia s-a adus o încălcare vădită drepturilor fundamentale.

41. Dreptul la un proces echitabil, astfel cum acesta rezultă, printre altele, din articolul 6 paragraful 1 prima teză din CEDO și cum este confirmat de articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene²⁰, proclamată la Nisa la 7 decembrie 2000, este un drept fundamental care face parte din principiile generale ale dreptului comunitar²¹.

42. Referindu-se în special la latura procedurală a ordinii publice, Curtea a reținut în cadrul Hotărârii Krombach că recurgerea la clauza privind ordinea publică trebuie considerată ca fiind posibilă în cazurile excepționale în care garanțiile stabilite în legislația statului de origine și chiar în convenție nu sunt suficiente pentru a proteja pârătul de o încălcare vădită a dreptului său de a se apăra în fața instanței de origine, drept recunoscut de CEDO²².

43. Problema dacă instanțele au nu numai dreptul, ci și obligația de a refuza executarea unei hotărâri străine care încalcă în mod vădit drepturi fundamentale comunitare nu a fost încă soluționată în mod definitiv²³. Pledează în acest sens faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, drepturile fundamentale obligă instanțele naționale atunci când situația națională avută în vedere în cauza principală intră în domeniul de aplicare al dreptului comunitar²⁴.

44. Spre deosebire de Regulamentul nr. 44/2001, în legătură cu Convenția de la

19 — A se vedea Hotărârea din 12 noiembrie 1969, Stauder (29/69, Rec., p. 419, punctul 7), Hotărârea din 6 martie 2001, Connolly/Comisia (C-274/99 P, Rec., p. I-1611, punctul 37), și Hotărârea din 14 decembrie 2006, ASML (C-283/05, Rec., p. I-12041, punctul 26), Hotărârea din 26 iunie 2007, Ordre des barreaux francophones et germanophone și alții (C-305/05, Rep., p. I-5305, punctul 29), și Hotărârea din 3 septembrie 2008, Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia (C-402/05 P și C-415/05 P, Rep., p. I-6351, punctul 283).

20 — JO C 364, p. 1. Preluată cu adaptări de Proclamația din 12 decembrie 2007, JO C 303, p. 1. Ea încă nu produce, ca atare, efecte juridice obligatorii comparabile cu cele ale dreptului primar, însă, ca sursă de referință juridică, aceasta oferă indicații privind drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Comunității; a se vedea cu privire la aceasta și Hotărârea din 27 iunie 2006, Parlamentul European/Consiliul, cunoscută sub numele „Reintegrarea familiei” (C-540/03, Rec., p. I-5769, punctul 38), și punctul 108 din Concluziile noastre prezentate la 8 septembrie 2005 în cauza respectivă; a se vedea de asemenea Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet (C-432/05, Rep., p. I-2271, punctul 37), și Hotărârea Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia (citată la nota de subsol 19, punctul 335).

21 — Hotărârea din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia (C-185/95 P, Rec., p. I-8417, punctul 20 și urm.), Hotărârea din 11 ianuarie 2000, Țările de Jos și van der Wal/Comisia (C-174/98 P și C-189/98 P, Rec., p. I-1, punctul 17), Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 26) și Hotărârea Ordre des barreaux francophones et germanophone și alții (citată la nota de subsol 19, punctul 29), precum și Hotărârea din 1 iulie 2008, Chronopost și La Poste/UFEX și alții (C-341/06 P și C-342/06 P, Rep., p. I-4777, punctul 44).

22 — Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 44); a se vedea de asemenea Hotărârea Eurofood IFSC (citată la nota de subsol 17), în legătură cu regulamentul privind procedurile de insolvență.

23 — În legătură cu acest aspect, a se vedea de asemenea Concluziile noastre prezentate în cauza Apostolides (C-420/07, Rep., p. I-3571, punctul 108).

24 — A se vedea Hotărârea din 25 noiembrie 1986, Klensch și alții (201/85 și 202/85, Rec., p. 3477, punctele 8-10), Hotărârea din 13 iulie 1989, Wachauf (5/88, Rec., p. 2609, punctul 19), Hotărârea din 18 iunie 1991, ERT (C-260/89, Rec., p. I-2925, punctul 42 și urm.), Hotărârea din 12 iunie 2003, Schmidberger (C-112/00, Rec., p. I-5659, punctul 75), și Hotărârea din 11 iulie 2006, Chacón Navas (C-13/05, Rec., p. I-6467, punctul 56). În acest sens a se vedea, între altele, Jayme, E./Kohler, C., „Europäisches Kollisionsrecht 2000: Interlokales Privatrecht oder universelles Gemeinschaftsrecht?”, în *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts - IPRax*, 2000, p. 454, 460.

Bruxelles s-ar putea pune totuși întrebarea suplimentară dacă în cazul acesteia avem de a face cu drept comunitar în sensul acestei jurisprudențe. În favoarea acestei teze se poate reține, nu în cele din urmă, faptul că acordul a fost încheiat în temeiul articolului 220 din Tratatul CE (în prezent articolul 293 CE).

personală. În cazul în care pârâtul s-ar fi conformat însă ordinului privind prezența personală, acesta ar fi riscat să fie arestat din cauza unei infracțiuni. În cadrul Hotărârii Krombach, situația de fapt a fost, de fapt și de drept, clară și lipsită de ambiguitate. Pârâtul nu a fost audiat deloc, nu a avut nicio altă posibilitate de apărare și, de asemenea, nu a avut la dispoziție nici alte căi de atac.

2. Concluzie intermediară

45. Prin urmare, se poate reține deja, drept concluzie intermediară, că instanța de trimitere poate ca, prin invocarea ordinii publice, să refuze recunoașterea și executarea, în orice caz, atunci când procedura în fața instanței din statul de origine este afectată de o încălcare vădită a dreptului fundamental la un proces echitabil.

3. Aplicarea în prezenta cauză

46. În cadrul Hotărârii Krombach, Curtea a putut să constate ea însăși faptul că procedura în fața instanței din statul de origine a adus o încălcare vădită dreptului fundamental la un proces echitabil²⁵. Respectiva cauză a avut ca obiect o acțiune civilă exercitată în cadrul unui proces penal. Instanța nu i-a permis pârâtului să se apere prin intermediul unui avocat, deoarece acesta nu s-a conformat ordinului judecătoresc privind prezența

47. Spre deosebire de acea cauză, procedura în fața instanței din statul de origine este caracterizată în prezenta cauză printr-o complexitate deosebită. Pârâtul a fost audiat în repetate rânduri în diferite stadii ale procedurii și a avut la dispoziție, se pare, diferite căi de atac. În plus, diferitele etape din procedura măsurilor provizorii („freezing order”, „disclosure orders”, „unless orders”) par a fi strâns legate de procedura din acțiunea principală și, prin urmare, de hotărârea pronunțată în lipsă („default judgment”). În esență, acestea au, așadar, rolul de a permite executarea hotărârii în cazul în care reclamantul are câștig de cauză. Prin urmare, luarea în considerare a hotărârii pronunțate în lipsă, în mod izolat și fără a ține seama, cu ocazia examinării clauzei de ordine publică, și de pași procedurali anteriori, ar fi caracterizată de superficialitate. Dimpotrivă, procedura trebuie să fie apreciată în ansamblul său²⁶, iar problema să fie examinată luând în considerare toate circumstanțele²⁷.

26 — Cu ocazia examinării articolului 6 paragraful 1 CEDO, Curtea Europeană a Drepturilor Omului se raportează de asemenea la procedura privită în ansamblu; a se vedea doar Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Mantovanelli împotriva Franței din 18 martie 1997, *Recueil des arrêts et décisions*, 1997-II, § 34.

27 — A se vedea Hotărârea Eurofood IFSC (citată la nota de subsol 17, punctul 68).

25 — Hotărârea Krombach (citată la nota de subsol 3, punctul 40).

48. Cu toate acestea, amănunte determinante ale procedurii în fața instanței din statul de origine nu sunt redade în mod suficient în cadrul cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare. Astfel, de exemplu, obiectul și întinderea audierilor efectuate nu sunt clarificate pe deplin. În special, nu este clar dacă domnul Gambazzi a fost audiat în cadrul acțiunii principale și în legătură cu pretențiile formulate. De asemenea, nu se precizează dacă temeinicia pretențiilor formulate în cadrul acțiunii principale a fost supusă controlului judecătoresc înainte de emiterea „freezing order” și dacă această examinare a fost repetată în următoarele etape procedurale, în special înainte de pronunțarea hotărârii în cadrul acțiunii principale. Va reveni, așadar, în sarcina instanței de trimitere să cerceteze situația de fapt și, la final, să decidă dacă suntem în prezența unei încălcări vădite a dreptului fundamental la un proces echitabil.

49. Curtea poate totuși să ofere instanței de trimitere anumite principii și criterii în raport cu care instanța de trimitere va trebui să efectueze propria apreciere. Totuși, înainte de a aborda aceste aspecte, trebuie analizată pentru început încă o obiecție a părților din acțiunea principală.

a) Importanța care revine jurisprudenței referitoare la Convenția de la Lugano

50. În cadrul procedurii în fața Curții, părțile au invocat o hotărâre pronunțată de Bundes-

gerichtshof (Tribunalul Federal) (Elveția)²⁸. Această hotărâre a avut ca obiect recunoașterea și executarea pe teritoriul Elveției a aceleiași hotărâri engleze.

51. În cadrul procedurii scrise, domnul Gambazzi a menționat că trebuie avut în vedere de către Curte faptul că sentința engleză a fost considerată în cadrul acestei hotărâri ca fiind contrară ordinii publice în sensul articolului 27 punctul 1 din Convenția privind competența și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, semnată la Lugano la 16 septembrie 1988²⁹.

52. Daimler Chrysler și CIBS au făcut trimiteri la aceeași hotărâre și au menționat faptul că, în hotărârile pe care le vor lua, Curtea și instanța de trimitere sunt obligate să aibă în vedere faptul că Bundesgerichtshof elvețian s-a pronunțat în sensul că hotărârea engleză nu era contrară ordinii publice ca urmare a excluderii pârâtului de la procedură.

53. Convenția de la Lugano instituie un regim care, cu puține excepții, corespunde celui instituit de Convenția de la Bruxelles³⁰.

28 — Hotărârea pronunțată de Bundesgericht (Elveția) la 9 noiembrie 2004 în cauza 4P.82/2004, X. și Y. împotriva A., publicată în limba italiană pe pagina de internet a Bundesgericht (Elveția), <http://www.bger.ch/index/jurisdiction/jurisdiction-inherit-template/jurisdiction-recht/jurisdiction-recht-urteile2000.htm>, consultată ultima dată la 5 noiembrie 2008.

29 — JO L 319, p. 9 (denumită în continuare „Convenția de la Lugano”).

30 — Avizul 1/03 din 7 februarie 2006 (Rec., p. I-1145, punctul 18).

Articolul 27 punctul 1 din Convenția de la Lugano conține o rezervă a ordinii publice, a cărei formulare este identică cu cea a articolului 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles.

54. Este adevărat că, în cadrul hotărârii menționate, Bundesgerichtshof elvețian a ajuns la concluzia că aplicarea și executarea hotărârii engleze trebuie considerate ca fiind contrare ordinii publice. Cu acea ocazie, instanța și-a întemeiat însă punctul de vedere pe alte motive decât cele datorită cărora instanța de trimitere s-a adresat Curții. În legătură cu excluderea domnului Gambazzi de la procedura engleză („debarment”), Bundesgerichtshof elvețian precizează faptul că această măsură nu era contrară ordinii publice. Cu toate acestea, o încălcare a ordinii publice rezultă totuși, în opinia acestei instanțe, dintr-un alt aspect al procedurii, care a precedat excluderea de la procedură. În urma unui schimb de avocați, domnului Gambazzi i-a fost refuzată de către foștii avocați posibilitatea de a consulta dosarul înainte de achitarea onorariului datorat acestora, prin urmare și instanța engleză i-a refuzat acestuia dreptul de a consulta dosarul, pentru a nu periclita dreptul de retenție al avocaților.

55. Se pune întrebarea care este sfera de aplicare și care este importanța care poate rezulta din hotărârea pronunțată de Bundesgerichtshof pentru prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare. Curtea nu are competența de a interpreta

Convenția de la Lugano³¹. Prin Protocolul nr. 2 privind interpretarea uniformă a convenției, s-a creat totuși un mecanism referitor la schimbul de informații cu privire la hotărârile judecătorești pronunțate și care intră sub incidența acestei convenții, iar statele membre ale Uniunii Europene, precum și statele nemembre au semnat declarații pentru a asigura o interpretare cât mai uniformă a convenției amintite și a prevederilor Convenției de la Bruxelles, echivalente celei dintâi³².

56. În una dintre aceste declarații, reprezentanții guvernelor statelor membre ale Comunităților Europene au considerat că este „potrivit ca, în interpretarea Convenției de la Bruxelles, Curtea de Justiție a Comunităților Europene să țină în mod corespunzător seama de principiile care rezultă din jurisprudența referitoare la Convenția de la Lugano”³³.

57. Din această declarație nu se poate trage însă în niciun caz concluzia privind existența unei obligații formale a Curții de a respecta anumite hotărâri referitoare la Convenția de la Lugano. În cele din urmă, potrivit chiar formulării declarației, Curtea trebuie „să țină în mod corespunzător seama” de „principiile” care rezultă din jurisprudență. În cadrul rezervei ordinii publice, acest lucru înseamnă, așadar, că aceasta ia cunoștință de principiile privind stabilirea și limitele existente pentru ordinea publică națională și ține seama în mod corespunzător de acestea. Multe dintre crite-

31 — Avizul 1/03 (citat la nota de subsol 30, punctul 19).

32 — Avizul 1/03 (citat la nota de subsol 30, punctul 19).

33 — La convenție este atașată o altă declarație care prevede o obligație simetrică a instanțelor din statele membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb.

riile menționate mai sus, de care trebuie să se țină seama la stabilirea neconformității cu ordinea publică, se regăsesc și în cadrul hotărârii pronunțate de Bundesgerichtshof elvețian.

58. Curtea și instanța de trimitere nu pot fi ținute însă să respecte aprecierile concrete făcute de o altă instanță a unui stat contractant al Convenției de la Lugano, cu privire la neconformitatea cu ordinea publică. Aceasta rezultă, nu în cele din urmă, din faptul că, în cazul ordinii publice a articolului 27 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, este vorba, așa cum s-a subliniat de către Curte, despre ordinea publică *națională* a statului respectiv. Astfel cum a subliniat în mod întemeiat guvernul italian, acest aspect trebuie apreciat în mod independent de fiecare instanță națională. Prin urmare, trebuie să se țină seama doar de principiile generale pe care instanțele statelor contractante le dezvoltă cu ocazia interpretării ordinii publice în cadrul Convenției de la Lugano, nu însă și de calificările operate în fiecare caz, prin care s-a stabilit că o anumită situație de fapt este contrară ordinii publice.

b) Dreptul fundamental la un proces echitabil

59. Dreptul fundamental la un proces echitabil impune ca persoana respectivă să își poată apăra în mod efectiv poziția juridică³⁴. În cadrul organizării și derulării unui proces echitabil, dreptul de a fi ascultat ocupă o

poziție deosebit de importantă³⁵. Acesta cuprinde dreptul unei persoane de a se putea exprima în mod suficient în legătură cu toate faptele și problemele de drept relevante și de a aduce dovezi.

60. Cu toate acestea, nu orice îngrădire a dreptului de a fi ascultat trebuie calificată în mod automat drept o încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil. Astfel cum a statuat Curtea, pot fi instituite restricții drepturilor procedurale, cu condiția ca acestea să răspundă unor obiective de interes general urmărite de Comunitate și să nu constituie, față de scopul urmărit, o intervenție disproporționată și intolerabilă care ar aduce atingere însuși conținutului drepturilor garantate astfel³⁶.

61. În cadrul hotărârii pronunțate în cauza Eurofood IFSC, Curtea a precizat, referindu-se la măsurile de urgență, că modalitățile concrete de manifestare a dreptului de a fi ascultat pot varia, de exemplu, în funcție de eventualul caracter de urgență al unei cauze. Fiecare îngrădire a exercitării acestui drept trebuie însă să fie justificată în mod corespunzător și să fie însoțită de garanții procedurale care să asigure persoanelor afectate de o asemenea procedură o modalitate efectivă de a contesta măsurile adoptate în regim de urgență³⁷.

34 — A se vedea Hotărârea ASML (citată la nota de subsol 19, punctul 26), Hotărârea din 8 mai 2008, Weiss und Partner (C-14/07, Rep., p. I-4109, punctul 47).

35 — Hotărârea Eurofood IFSC (citată la nota de subsol 17, punctul 66).

36 — Hotărârea din 15 iunie 2006, Dokter și alții (C-28/05, Rec., p. I-5431, punctul 75).

37 — Hotărârea Eurofood IFSC (citată la nota de subsol 17, punctul 66).

62. Dreptul fundamental la un proces echitabil poate fi îngăduit, în special, de interesul deosebit de a asigura funcționarea administrării justiției și o justiție efectivă.

63. Astfel, ordinele juridice ale statelor membre prevăd sancțiuni pentru nerespectarea unor ordine judecătorești în cadrul unui proces civil. La acest aspect fac trimitere în mod întemeiat toate statele membre participante la procedură. Este posibil, de exemplu, ca nerespectarea termenelor impuse de instanțe să conducă la excluderea cererii formulate cu întârziere, lipsa de reacție la o plângere sau neprezentarea la un termen procedural să conducă la pronunțarea unei hotărâri în lipsă sau, în cele din urmă, ca nedepunerea documentelor solicitate să constituie un dezavantaj în cadrul activității de apreciere a dovezilor.

64. În plus, s-a menționat deja că simpla împrejurare că dreptului procesual național nu îi este comună în această formă sancțiunea dictată de instanța statului de origine nu înseamnă, *per se*, că se poate admite existența unei încălcări aduse ordinii publice³⁸.

65. O importanță deosebită va reveni, în schimb, aspectului dacă, în final, sancțiunea

excluderii forțate de la procedură este proporțională sau dacă gravitatea acestei sancțiuni, privită în ansamblul său, apare, chiar și după o analiză complexă a tuturor particularităților procedurii, ca fiind vădit disproporționată în raport cu refuzul sancționat de a se conforma ordinului judecătoresc³⁹.

66. Cu ocazia examinării proporționalității dintre obiectivul urmărit prin sancțiune, acela de a realiza o procedură eficace, și mijloacele de sancționare utilizate, sunt relevante în special obiectul ordinului a cărui nerespectare a fost sancționată și procedura care a stat la baza emiterii acestuia, gravitatea sancțiunii în raport cu importanța nerespectării ordinului, precum și posibilitățile de recurs existente.

67. Excluderea totală de la procedură apare ca fiind cea mai gravă sancțiune pentru nerespectarea unui ordin judecătoresc și, prin urmare, cea mai gravă încălcare posibilă a dreptului la apărare al pârâtului. Din acest motiv, pentru a putea justifica această restricție, vor trebui fixate cerințe foarte severe.

39 — Curtea Europeană a Drepturilor Omului examinează de asemenea raportul de proporționalitate atunci când trebuie să decidă cu privire la restricții ale dreptului de a fi ascultat. Cu această ocazie, ea examinează dacă s-a adus atingere substanței dreptului, dacă prin respectiva restricție se urmărește un obiectiv legitim și dacă restricția este proporțională; a se vedea doar Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Pérez de Rada Cavanilles împotriva Spaniei din 28 octombrie 1998, *Recueil des arrêts et décisions*, 1998-VIII, § 44.

38 — A se vedea punctul 35 din prezentele concluzii.

68. Pentru început, trebuie ținut seama de conținutul și de caracterul ordinului judecătoresc a cărui nerespectare a fost sancționată, în speță, prin excluderea de la procedură. Ce anume s-a pretins de la pârât prin intermediul ordinului judecătoresc? S-a întreprins ceva pentru a se ține seama de eventualele obstacole materiale sau juridice existente în calea respectării ordinelor? În această privință, domnul Gambazzi face referire la faptul că el nu s-a conformat „disclosure orders” mai ales datorită faptului că astfel ar fi încălcat secretul profesional pe care este ținut să îl respecte în calitate sa de avocat și, prin urmare, ar fi comis o faptă sancționată de legea penală. Potrivit domnului Gambazzi, această justificare pentru nedepunerea documentelor nu ar fi fost luată în considerare de instanța engleză. În schimb, guvernul Regatului Unit atrage atenția asupra faptului că instanța engleză a examinat în mod temeinic motivele invocate de domnul Gambazzi și că documentele prin care pârâtul s-ar incrimina singur din punct de vedere penal sunt excluse de la obligația de divulgare.

69. Trebuie să se țină seama și de împreriarea dacă, înainte de emiterea ordinului judecătoresc, i s-a acordat pârâtului dreptul de a fi ascultat și care au fost posibilitățile de apărare și de recurs împotriva ordinelor.

70. În plus, trebuie analizate, în special, conținutul și caracterul excluderii de la procedură („debarment”), precum și cele ale hotărârii pronunțate în lipsă. Cu ocazia excluderii, s-a ținut seama dacă nerespectarea ordinului s-a întemeiat pe culpa pârâtului? Sunt luate în considerare toate încercările de apărare împotriva pretențiilor formulate în

cadru acțiunii principale sau pârâtul a avut posibilitatea, într-un stadiu anterior al procedurii, să își prezinte observațiile în legătură cu acțiunea principală și se ține seama în continuare de aceste observații? Pârâtul a putut să se exprime cel puțin cu privire la valoarea sancțiunii? Înainte de pronunțarea hotărârii sau, cel puțin, într-un stadiu anterior al procedurii (înainte de emiterea „freezing order”) s-a efectuat o examinare a temeiniciei? Pârâtul a fost avertizat în legătură cu posibilitatea acestei sancțiuni?

71. Astfel cum menționează în mod întemeiat Comisia, va fi, în plus, foarte important să se știe care au fost căile de atac pe care le-a avut la dispoziție domnul Gambazzi pentru a contesta, în statul de origine, încălcarea adusă dreptului său de a fi ascultat. Importanța care revine căilor de atac în vederea justificării restricțiilor aduse dreptului de a fi ascultat a fost subliniată deja de Curte în cadrul Hotărârii Eurofood IFSC⁴⁰. Instanța de trimitere va trebui, așadar, să ia în considerare dacă au existat căi de atac împotriva excluderii de la procedură și a hotărârii care a fost pronunțată ulterior.

72. Întrebarea dacă o încălcare adusă ordinii publice poate fi reținută doar atunci când în statul de origine au fost epuizate fără succes toate căile de atac pe care le-a avut la dispoziție partea interesată și prin care s-ar fi

40 — Hotărârea Eurofood IFSC (citată la nota de subsol 17, punctul 66).

putut corecta încălcarea supusă contestării poate să rămână deschisă, deoarece omisiunea de a face uz de căile de atac nu se va opune admiterii unei încălcări aduse ordinii publice, cel puțin atunci când o cale de atac ar fi fost lipsită de orice succes. Această din urmă concluzie va trebui să fie admisă, în special, atunci când încălcarea adusă ordinii publice invocată și-a avut originea în dreptul procesual concret al statului de origine, drept care ar fi stat la baza hotărârii și în instanțele superioare.

73. În cazul în care, în special în urma examinării întrebărilor de mai sus, pentru instanța de trimitere se va contura imaginea unei sancțiuni extrem de disproportionale, aceasta va putea să admită existența unei încălcări vădite a dreptului de a fi ascultat și, prin urmare, să refuze recunoașterea și executarea hotărârii din statul de origine.

74. În plus, în observațiile prezentate în cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, domnul Gambazzi a mai atras atenția asupra faptului că instanța italiană ar trebui să facă uz de rezerva ordinii publice și dintr-un al doilea motiv. Potrivit acestuia, în cadrul procedurii în fața instanței engleze i-ar fi fost refuzat dreptul de a consulta dosarul. El menționează faptul că a schimbat avocatul în timpul derulării procedurii. Prin urmare, fostul avocat i-a refuzat, invocând un drept de retenție cauzat de neachitarea unor onorarii, dreptul de a consulta actele de procedură aflate în posesia sa. În consecință, instanța i-a refuzat de asemenea dreptul de a consulta dosarul de instanță pentru motivul că, în caz contrar, s-ar eluda dreptul de retenție al avocatului. Potrivit domnului

Gambazzi și acest refuz ar constitui un motiv pentru a considera că recunoașterea și executarea hotărârii engleze pronunțate ulterior în cadrul acțiunii principale contravin ordinii publice.

75. Pentru început, trebuie constatat în această privință faptul că instanța de trimitere nu a adresat Curții în acest sens nicio întrebare. În opinia domnului Gambazzi, Curtea ar trebui însă să ia poziție și în legătură cu acest aspect. În principiu, Curtea este legată de obiectul cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare pe care instanța l-a stabilit în decizia de trimitere. Părțile din acțiunea principală nu sunt abilitate, în mod normal, să adreseze Curții întrebări suplimentare⁴¹.

76. În cazul în care Curtea va dori totuși să răspundă la aceste întrebări, ea va putea, cu această ocazie, să facă trimitere la cele menționate în legătură cu întrebarea anterioară. Instanța de trimitere poate să refuze și cu privire la acest aspect recunoașterea dacă acest aspect reprezintă o nerespectare vădită a unei norme de drept considerate esențială în ordinea juridică a statului solicitat sau a unui

41 — Hotărârea din 9 decembrie 1965, Singer (44/65, Rec., p. 1191, 1198), Hotărârea din 17 septembrie 1998, Kainuun Liikenne și Pohjolan Liikenne (C-412/96, Rec., p. I-5141, punctul 23), Hotărârea din 12 august 2008, Santesteban Goicoechea (C-296/08 PPU, Rep., p. I-6307, punctul 46), și Hotărârea din 9 octombrie 2008, Katz (C-404/07, Rep., p. I-7607, punctul 37).

drept recunoscut ca fiind fundamental în această ordine juridică. Prin urmare, un refuz de a recunoaște o hotărâre pronunțată în străinătate se conformează articolului 27

punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, în orice caz, atunci când, prin refuzul dreptului de a consulta dosarul, se aduce o încălcare vădită dreptului la un proces echitabil.

V — Concluzie

77. Având în vedere argumentele prezentate, propunem Curții să răspundă întrebărilor adresate de Corte d'Appello di Milano (Italia) după cum urmează:

„Articolul 27 punctul 1 din Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, astfel cum a fost modificată prin Convenția din 9 octombrie 1978 privind aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, prin Convenția din 25 octombrie 1982 privind aderarea Republicii Elene, prin Convenția din 26 mai 1989 privind aderarea Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze, precum și prin Convenția din 29 noiembrie 1996 privind aderarea Republicii Austria, a Republicii Finlanda și a Regatului Suediei, trebuie interpretat în sensul că instanța statului solicitat poate refuza recunoașterea unei hotărâri pronunțate într-un alt stat membru atunci când hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea vădită a dreptului fundamental la un proces echitabil.”